

FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN

Advies 2015/3

De Federale Adviesraad voor Ouderen, opgericht krachtens de wet van 8 maart 2007 tot oprichting van een Federale Adviesraad voor Ouderen en waarvan de leden benoemd zijn bij het koninklijk besluit van 13 november 2012 houdende benoeming van de leden van de Federale Adviesraad voor Ouderen, heeft tot taak om op eigen initiatief, op verzoek van de federale regering of op verzoek van een Wetgevende Kamer advies uit te brengen over de tot de bevoegdheid van de federale overheid behorende aangelegenheden met betrekking tot de pensioenen, de gelijkheid van kansen, de sociale integratie en de bestrijding van de kansarmoede, de toegankelijkheid tot de gezondheidszorg en de mobiliteit.

Met toepassing van artikel 3 §3,1° van voormelde wet van 8 maart 2007 brengt de Federale Adviesraad voor Ouderen volgend advies uit:

ADVIES VAN DE FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN BETREFFENDE HET REGEERAKKOORD EN DE ALGEMENE BELEIDSNOTA INZAKE PENSIOENEN

SITUERING VAN HET ADVIES

De Federale Adviesraad voor Ouderen heeft de bevoegdheid gekregen om zich bij middel van adviezen uit te spreken over de algeheelheid van de materies die de ouderen aanbelangen.

Eén van deze bevoegdheidsdomeinen slaat op de Pensioenen.

De wet van 8 maart 2007 tot instelling van de Federale Adviesraad voor ouderen bepaalt in zijn artikel 3, §2, *“de Adviesraad bespreekt jaarlijks de beleidsverklaring van de regering met betrekking tot de materies die verband houden met de ouderen”*.

Na voorbereiding ervan in de Commissie Pensioenen heeft de Raad een bespreking gewijd aan het regeerakkoord en aan de algemene beleidsnota inzake pensioenen van 24 november 2014¹.

In het kader van de discussie over de Toekomstvisie Pensioenen werd voor de wettelijke pensioenen reeds op 9 september 2014 door de Raad een advies goedgekeurd (Advies 2014/6). De FAVO heeft daarbij de bekommernis om te voorkomen dat ouderen in de armoede terecht komen en wil hen tevens de mogelijkheid te bieden om de verworven levensstandaard te behouden.

Het tweede luik met betrekking tot *“de aanvullende pensioenen”* (2de en 3de pijler) werd door de Commissie Pensioenen voorbereid maar uiteindelijk werd beslist dit luik op te nemen in een nieuw advies als reactie op het Regeerakkoord en de Beleidsverklaring van de Minister van Pensioenen, evenals op het *“verslag van de Expertcommissie”*.

---

¹ Algemene beleidsnota van Minister Daniel BACQUELAINE van 24 november 2014 doc 54 0588/011

Het voorliggend advies heeft, naast het luik pensioenhervorming, eveneens aandacht voor twee andere belangrijke thema's , nl. het tewerkstellingsbeleid en de modernisering van de arbeidsmarkt.

ADVIES

1. Werkgelegenheid en concurrentievermogen

1.1. Tewerkstellingsbeleid

Werkgelegenheidsbeleid en pensioenbeleid vullen elkaar niet alleen aan, het pensioen is afhankelijk van de tewerking. Het succes van het ene bepaalt het succes van het andere. Een krachtig werkgelegenheidsbeleid is vereist. Het is in deze optiek dat de FAVO een aantal arbeidsgerelateerde punten besproken heeft die rechtstreeks verband houden met het pensioen.

Samen met de voorliggende pensioenhervorming had de regering in het regeerakkoord een **"tewerkstellingsplan"** moeten opnemen en dit ontbreekt. Een krachtig en vernieuwend werkgelegenheidsbeleid is noodzakelijk : een hoge werkzaamheidsgraad en vooral kwaliteitsvolle jobs vormen immers de sleutel tot succes.

Bovendien zijn er geen maatregelen voorzien om mensen langer aan het werk te houden.

1.2 Indexsprong

Het wegwerken van de bestaande loonhandicap om de concurrentiepositie van onze bedrijven te verbeteren is een belangrijk gegeven. Op voorwaarde dat dit leidt tot de creatie van voldoende nieuwe jobs, kunnen we begrip opbrengen voor het zoeken naar concrete maatregelen.

Voor de FAVO is het evenwel onaanvaardbaar dat de pensioenen en de sociale uitkeringen in het algemeen, die amper volstaan om te ontsnappen aan het armoederisico, zouden moeten inleveren op koopkracht.

Een indexsprong heeft ontegensprekelijk negatieve effecten omdat dit voor de actieven en de gepensioneerden een doorlopend effect heeft voor alle volgende jaren. Voor de gepensioneerden uit de privé sector komt er nog bij dat, ingevolge de afschaffing van de welvaartsaanpassing, zij een historische koopkrachtachterstand hebben opgelopen. Een indexsprong zal tot gevolg hebben dat het armoederisico bij gepensioneerden alleen maar zal toenemen.

De FAVO neemt akte van de belofte van de regering om het mechanisme van de automatische indexering niet op de helling te zetten, maar blijft afwijzend voor eventuele hervormingen die niet gebeuren in samenspraak met de sociale partners.

Voor actieven is een fiscale compensatie voorzien via de forfaitaire beroepskosten en via een loonlastenverlaging. De FAVO stelt evenwel vast dat er voor de gepensioneerden geen enkele fiscale compensatie voorzien is. Komt daarbij dat de belastingvrijstellingen voor de vervangingsinkomens (artikelen 147 en 178, 3de lid WIB) niet worden geïndexeerd.

1.3 Invoering van een loopbaanrekening

De regering wil een "loopbaanrekening" invoeren die de werknemers in staat stelt om tijd en/of een loon te accumuleren. Zij zouden deze tijd en/of dit loon vervolgens kunnen gebruiken om hun loopbaan tijdelijk te onderbreken, om de overgang tussen twee banen te overbruggen (als aanvulling op de werkloosheidsuitkering) of om hun wettelijk pensioen aan te vullen. In deze spaarrekening zouden het tijdskrediet, de loopbaanonderbreking en alle soortgelijke stelsels worden geïntegreerd.

Alhoewel het idee van een loopbaanrekening aantrekkelijk lijkt vanuit de doelstelling te komen tot zowel meer transparantie als tot meer responsabilisering kan de FAVO zeker niet akkoord gaan met een soort loopbaanrekening waarbij te lage werkloosheidsuitkeringen of pensioenen moeten worden ondervangen met voorafgaande stortingen via het loon. Dit gaat immers volledig in tegen de logica van de sociale zekerheid en veronderstelt een zeer secure en zeer complexe registratiesystemen. Het verschillend opnemen van spaartijd en –loon riskeert trouwens een negatief effect te hebben op de genderdimensie.

Deze loopbaanrekening moet beheerd worden door de Kruispuntbank.

1.4 Tijdskrediet en loopbaanonderbreking

Landingsbanen vormen een belangrijk element om langer werken mogelijk te maken. De FAVO dringt er dan ten stelligste op aan dat de arbeidsmarkt beter wordt afgestemd op oudere werknemers. Er moeten positieve maatregelen getroffen worden om langer werken voor oudere werknemers en werkgevers mogelijk te maken. Onder meer het behoud van de vervroegde uittredingsvoorwaarden voor zware beroepen en lange loopbanen, de mogelijkheid tot combineren van arbeid en privéleven, en vermindering van de arbeidsduur moeten mogelijk zijn zonder nadelige gevolgen voor het pensioen.

Landingsbanen moeten mogelijk blijven vanaf de leeftijd van 55 jaar, in een 4/5de stelsel met gelijkstelling. Vanaf de leeftijd van 60 jaar moeten actieven kunnen kiezen voor volwaardige landingsbanen (in 4/5de stelsel of halftijds).

1.5 Loopbaaneinde

Voor de FAVO is het uiterst belangrijk dat de arbeidsmarkt beter wordt afgestemd op oudere werknemers en dat er niet enkel unilineaire maatregelen worden voorgesteld die gericht zijn op langer werken, zonder aanpassing van de arbeidsmarkt en de arbeidsomstandigheden.

Of de herziening van de loonvorming voor oudere werknemers hierbij een nuttige piste zou kunnen zijn, is pas te beoordelen binnen een breed onderzoek.

1.6 Het aanmoedigen van deelname aan de arbeidsmarkt

Het is verre van realistisch om 60-plussers te activeren en te begeleiden naar een nieuwe baan omdat de arbeidsmarkt onvoldoende in die zin werd aangepast. De actieve en passieve beschikbaarheid van werklozen tot 65 jaar verhogen is op zich een maatregel voor niets indien de arbeidsmarkt niet klaar is voor deze oudere werknemers. Het zal deze groep stigmatiseren wat leidt tot frustraties bij de betrokkenen.

Bovendien betekent de afschaffing van de anciënniteitstoeslag voor oudere werklozen een serieus inkomensverlies.

De FAVO gaat daarom niet akkoord met de afschaffing van de anciënniteitstoeslag voor de oudere werkloze. Het is een bijkomende sanctie, rekening houdend met de verstrenging van het SWT.

2. Pensioenhervorming

Pensioenhervormingen zijn nodig. Maar, daar waar het rapport van de "Commissie Pensioenhervormingen" vooral een visie op lange termijn voorstelt die budgetneutraal is, wil deze regering de hervormingen op korte termijn doordrukken, en vooral die zaken er uitpikken die een besparing opleveren.

De werkelijke hervormingsstrategie wordt in het regeerakkoord niet uitgewerkt, de focus ligt vooral op langer werken door het optrekken van de pensioenleeftijd, het wijzigen van de berekening, maar niet op een versterking van het wettelijk pensioen. De FAVO vreest dat op korte termijn louter gesleuteld wordt aan parameters van het bestaande systeem, zonder structurele hervormingen door te voeren die de adequaatheid garanderen en gericht zijn op de toekomstige arbeidsmarkt en flexibele loopbanen.

2.1 Algemene bemerkingen

2.1.1 Harmonisering van de pensioenen

De FAVO stelt tot haar spijt vast dat de regering, in navolging van de "Commissie Pensioenhervormingen", zich niet durft uit te spreken voor een streven op lange termijn naar een volledige integratie van de drie stelsels.

Systematische maatregelen moeten worden genomen in de richting van een geharmoniseerd pensioenstelsel. Niet alleen omdat de gemengde loopbanen in de toekomst nog frequenter zullen voorkomen, maar vooral omwille van de nood aan een opheffing van bestaande onrechtvaardigheden en onbillijke verschillen.

De FAVO gaat niet akkoord met het feit dat de harmonisering van de verschillende pensioenstelsels als een besparing wordt aangewend, waarbij er een harmonisering naar beneden gebeurt in plaats van een harmonisering naar boven.

De FAVO is daarom van mening dat in de overgangsfase naar een geharmoniseerd pensioenstelsel er maatregelen moeten worden genomen die leiden tot meer gelijkheid tussen de verschillende pensioensystemen.

2.1.2 Oprichting van een adviserend Nationaal Pensioencomité

Een duurzame pensioenhervorming vereist geduldig sociaal overleg. Alhoewel het nog vrij onduidelijk is welke de bevoegdheden van het Nationaal Pensioencomité zullen zijn lijkt het een goed idee om een platform te creëren voor het garanderen van de maatschappelijke betrokkenheid bij de opvolging en de bewaking van het globaal pensioenbeleid.

De Federale Adviesraad voor Ouderen eist formeel om daadwerkelijk betrokken te worden in het Nationaal Pensioencomité bij de uitwerking en de realisatie van een gemoderniseerd pensioenstelsel.

2.1.3 Genderkloof

Optrekken van de loopbaan- en leeftijdsvoorwaarden zal vooral voor vrouwen zwaarder doorwegen. Ook de wijzigingen betreffende de gelijkstellingen bij loopbaanonderbreking treffen in de eerste plaats de vrouwen.

De actieve deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt aanmoedigen en mogelijk maken, is een belangrijk wapen voor het garanderen van bestaanszekerheid. Maar, we mogen niet voorbij gaan aan de haalbaarheid hiervan.

Het is ontegensprekelijk dat vrouwen, in het belang van het gezin en de familie, meer onbetaalde zorgtaken op zich nemen. Dit heeft onmiskenbaar een zeer belangrijke maatschappelijke doelstelling. Daarom mogen zij hiervoor niet benadeeld worden bij de pensionering, en zeker niet ten gevolge van een hervorming die hiermee onvoldoende rekening houdt.

2.2 Wettelijke pensioenen

2.2.1 Vervroegd pensioen

Het is betreurenswaardig dat mensen die bijna op vervroegd pensioen kunnen, voor de tweede maal op korte tijd de eindmeet zien verschuiven.

De verhoging van de pensioenleeftijd op het einde van de loopbaan zorgt voor onzekerheid en vermindert de motivatie bij oudere werknemers. Om deze reden is het belangrijk dat de pensioenleeftijd wordt vastgeklikt op 10 jaar vóór het bereiken van de op dat ogenblik geldende pensioenleeftijd, zodat gedurende de laatste loopbaan jaren de pensioenvoorwaarden niet restrictiever mogen worden.

2.2.2 Wettelijke pensioenleeftijd

De FAVO stelt vast dat de wettelijke pensioenleeftijd wordt opgetrokken zonder dat er maatregelen worden voorzien om werken op latere leeftijd mogelijk te maken.

Voor de FAVO moet de klemtoon op het aantal loopbaan jaren liggen en niet zozeer op de leeftijd. De FAVO is gekant tegen een lineaire koppeling van de pensioenleeftijd aan de levensverwachting.

De FAVO opteert voor een pensioenleeftijd die afhankelijk is van een aantal loopbaan jaren, eerder dan van een vastgestelde leeftijd. Voor de mensen die niet aan deze loopbaanvoorwaarden voldoen, blijft een leeftijdsvoorwaarde om het recht te openen wel noodzakelijk.

Optrekken van de wettelijke pensioenleeftijd is niet DE oplossing om de betaalbaarheid van de vergrijzing te garanderen. De inspanning moet vooral prioritair gericht worden op de optrekking van de werkzaamheidsgraad van de 55-plussers.

De klemtoon op de werkzaamheidsgraad betekent echter dat er ook concrete maatregelen moeten worden genomen om mensen positief te motiveren tot langer werken, en dat hiervoor de nodige faciliteiten worden voorzien. De overgang van werk naar pensioen moet flexibel kunnen verlopen. Bedrijven moeten worden aangezet om mensen langer in dienst te houden. Zij moeten hiervoor kunnen rekenen op voldoende ondersteuningsmaatregelen.

2.2.3 Eenheid van loopbaan

De FAVO is verheugd over het feit dat op termijn de eenheid van loopbaan wordt afgeschaft. Effectief gewerkte dagen moeten zeker in aanmerking komen om de eenheid van loopbaan te doorbreken of volwaardig mee te tellen.

De specifieke situatie van de cumulatie van een (politiek) mandaat met een andere beroepsbezigheid kan echter beperkende cumulatierregels verantwoorden.

2.2.4 Toegelaten arbeid

De toegelaten arbeid mag geen voorwendsel zijn om de wettelijke pensioenen niet te verhogen. Het pensioen moet voldoende hoog zijn om een evenwaardige levensstandaard te behouden zonder dat bijverdienen noodzakelijk is.

De FAVO verheugt zich over de versoepeling van de sanctionering bij de overschrijding van de nog bestaande inkomensgrenzen.

2.2.5 Overlevingspensioenen

Het is logisch dat ook de leeftijd voor het ontvangen van een overlevingspensioen geleidelijk wordt opgetrokken. Dit evenwel in de veronderstelling dat langer werken ook daadwerkelijk mogelijk wordt voor oudere werknemers.

2.2.6 Pensioenberekening

2.2.6.1 Transparantie

Voor de administratieve beheersbaarheid, en om de solidariteit en het intergenerationele evenwicht op het collectieve niveau zichtbaar te maken, is een transparant systeem van essentieel belang. Daarenboven moeten alle burgers in staat zijn te begrijpen op welke wijze hun eigen pensioenrechten worden opgebouwd, zodat ze in het licht daarvan hun eigen beslissingen kunnen nemen.

De FAVO heeft kennis genomen van het voornemen van de regering om in navolging van de "Commissie Pensioenhervorming" te kiezen voor een puntensysteem. Zonder een doelstelling op zichzelf te zijn, zou het mogelijk een hanteerbaar instrument kunnen zijn om de duur van de loopbaan te valoriseren en een meer duidelijke band te creëren tussen de duur van de loopbaan en het gemiddeld arbeidsinkomen van de actieven en de pensioenberekening. In principe zou een puntensysteem, met wettelijke vastlegging van de wijze waarop in de toekomst variabelen worden verrekend, moeten zorgen voor meer toekomstzekerheid. Daarnaast zou dit moeten leiden tot een definitieve verankering van de koppeling van de verworven lonen en de loonplafonds aan de welvaartevolucie en voor minder adhoc beleidsinterventies.

Met de wiskundige berekeningsformule voor het vastleggen van de waarde van een punt laat de "Commissie Pensioenhervorming" wel ruimte voor elke regering om zich te beroepen op de noodzakelijke budgettaire neutraliteit om de delta-factor (de vervangingsratio) aan te passen. Ook met een puntensysteem is er dus geen sluitende toekomstzekerheid. Of een dergelijk systeem kan worden verantwoord door te verwijzen naar meer transparantie en meer eenvoud voor de doorsneeburger is voor de FAVO meer dan twijfelachtig.

De FAVO is van mening dat de regering voldoende tijd moet nemen om een aantal praktische alsook meer principiële onduidelijkheden verder te onderzoeken. Bijkomende studies zijn nodig over de consequenties van het organiseren van drie aparte puntensystemen voor werknemers, zelfstandigen en

ambtenaren, en over de invloed op de waardering van een punt van de economische conjunctuur op het ogenblik van de pensionering. Een al te grote flexibiliteit, uitsluitend in functie van de economische en/of demografische context, is te vermijden. Dit laatste aspect vraagt dan ook een grondig onderzoek vooraleer de FAVO hiermee eventueel akkoord zou kunnen gaan.

Een adequaat en menswaardig pensioen moet in ieder geval steeds de eerste doelstelling zijn en wordt teveel overgelaten aan wijzigende parameters die weinig zekerheid bieden voor de burger.

2.2.6.2 Gelijkgestelde perioden

Niet iedereen heeft het geluk om gezond te blijven of gedurende gans zijn leven een job te behouden. Daarenboven moet een evenwichtige combinatie arbeid/gezin mogelijk zijn. Het is daarom van belang dat de huidige regeling inzake gelijkgestelde periodes wordt behouden. De gelijkgestelde periodes vormen immers een belangrijke buffer om het pensioenbedrag enigszins op peil te houden.

Ze vormen een essentieel onderdeel van het solidaire karakter van het pensioenstelsel, en bij uitbreiding van de sociale zekerheid.

De FAVO verheugt zich over de voorgenomen uitbreiding van het recht en de gelijkstelling voor het gemotiveerd tijdskrediet.

2.2.6.3 Vervangingsratio

Het stelsel van wettelijk bescherming gebaseerd op repartitie, verzekering en solidariteit moet worden verstevigd. De eerste pijler moet het fundament blijven van ons pensioensysteem. Een degelijke netto-vervangingsratio is noodzakelijk opdat de pensioenen een waarborg zouden zijn voor het behoud van de levensstandaard na de pensionering.

De FAVO betreurt dat er nergens in het regeerakkoord voorstellen worden gedaan om de vervangingsratio te verbeteren.

2.2.6.4 Reactivering van de welvaartsevolutie in de herwaarderingscoëfficiënt

Voor de FAVO is de herinvoering van de welvaartsevolutie, die sinds 2005 tot de eenheid herleid werd en die samen met de indexevolutie deel uit maakt van de herwaarderingscoëfficiënt, meer dan noodzakelijk om de vervangingsratio te verbeteren.

2.2.6.5 Loonplafonds

De realisatie van een degelijke netto-vervangingsratio, die garant staat voor het maximaal behoud van de verworven levensstandaard, vereist ook dat het loonplafond met 25% wordt opgetrokken.

Dit kan in een overgangperiode van 10 jaar lopende van 2016 tot 2025, waarbij het loonplafond van 2015 jaarlijks met 2,5% wordt verhoogd, bovenop de bestaande verhogingen.

2.2.7 Pensioenbonus

De FAVO betreurt de beslissing van de regering waarbij de pensioenbonus vanaf 1 januari 2015 werd afgeschaft voor nieuwe intreders.

Hoewel het onvoldoende is aangetoond dat de pensioenbonus ervoor zorgt dat mensen langer in het arbeidscircuit blijven, is het belangrijk dat langer werken beloond wordt.

Toch mag niet worden vergeten dat de bonus een relatief sterke impact heeft, inzonderheid voor de lagere pensioenen ingeval mensen effectief hebben doorgewerkt. Het is belangrijk dat aan langer werken positieve aspecten worden gekoppeld.

Daarom dringt de FAVO er op aan dat de pensioenbonus terug wordt ingevoerd en aantrekkelijker wordt gemaakt, onder meer door de wachtperiode van 12 maanden schrappen en de aangepaste pensioenbonus te laten ingaan vanaf de leeftijd van 62 jaar.

2.2.8 Ambtenarenpensioenen

De FAVO beschikt over te weinig informatie over de lange termijn hervormingen van de ambtenarenpensioenen. Aangezien de regering hierover nauw overleg zal plegen met de sociale partners wenst de FAVO zich hierover voorlopig niet uit te spreken.

Een globale visie dringt zich echter op die ruimer gaat dan enkel de pensioenaspecten.

2.2.9 Zware beroepen

Dat niet iedereen dezelfde mogelijkheden heeft om een volwaardige klassieke loopbaan uit te bouwen kan niemand ontkennen. Verschillen qua werkomstandigheden, zelfsturing en vrijheid in de organisatie van het werk, monotonie van het werk, zwaarte van het werk, stress,... zijn een realiteit.

Deze problemen moeten maximaal aan de bron aangepakt worden, door hervormingen in de arbeidsorganisatie, competentie management, persoonlijke ontwikkelingsplannen voor alle werknemers en het aanbieden van alternatieve loopbaanpaden.

Naast deze noodzakelijke aanpak aan de bron blijft het toch wel nodig om ook met deze loopbaanbelemmeringen rekening te houden op het ogenblik van de pensionering. De ervaring leert evenwel dat een oplijsting van "zware beroepen" een bijna onmogelijke opdracht is.

De FAVO stelt voor om deze verouderde notie in te ruilen voor een doelgroepdefinitie die uitgaat van specifieke en objectiveerbare risico's.

2.2.10. Armoedebescherming

2.2.10.1 Minimumpensioenen

De FAVO is tevreden dat er enigszins consensus bestaat over het feit dat de minima te laag zijn en met het voornemen van de regering om het minimumpensioen te verhogen tot minstens 10% boven de armoededrempel. Voor de FAVO is het duidelijk dat hierbij rekening moet worden gehouden met de geactualiseerde Europese armoedenorm.

De FAVO is van oordeel dat een koppeling aan het minimumloon een nog betere garantie kan zijn en stelt voor om voor iedere gepensioneerde minstens een minimumpensioen te voorzien dat gelijk is aan 90% van het gewaarborgd minimumloon voor een volledige loopbaan.

De FAVO stelt met tevredenheid vast dat bij het recht op minimumpensioen rekening zal worden gehouden met een tewerkstelling, ongeacht het stelsel waarin deze werd verricht.

Voor de zelfstandigen werd het minimumpensioen de jongste jaren meermaals gehewaardeerd. De regering voorziet dat het gewaarborgd minimumpensioen voor een alleenstaande zal opgetrokken worden tot het niveau van het werknemerspensioen. Deze herwaardering is positief, maar er is geen verhoging van de bijdragen in de regeling voor zelfstandigen als compensatie, de tegemoetkoming van de Staat in de kosten van hun pensioen stijgt regelmatig (thans 40%) onder andere omdat hun bijdragen begrensd zijn.

2.2.10.2 Welvaartsvastheid

De FAVO verheugt zich over de intentie dat de volgende jaren de welvaartsenvelopes voor 100% zullen worden besteed, conform de wet op het Generatiepact van 23 december 2005.

De FAVO betreurt evenwel dat dit via fiscale weg zal gebeuren zodat de gepensioneerden hiervan niet onmiddellijk het voorziene effect zullen ervaren. De FAVO is dan ook absoluut voorstander dat de welvaartsverhoging in het pensioenbedrag wordt opgenomen waardoor de koopkracht zal toenemen.

De FAVO is uitdrukkelijk voorstander van een structureel en automatisch welvaartsmechanisme dat in de regelgeving verankerd is en toepasbaar is op alle pensioenstelsels, inclusief de DOSZ. Indexering en welvaartsaanpassing zijn immers de enige mogelijkheden voor de gepensioneerden om hun koopkracht op peil te houden.

Het is onaanvaardbaar dat de pensioenen van de privé sector geen gelijke tred houden met de evolutie van de lonen om de koopkracht in stand te houden, terwijl een dergelijke regeling wel bestaat voor de vast benoemde ambtenaren via het perequatiesysteem dat in de pensioenreglementering is opgenomen.

2.2.10.3 Inhaalbeweging

Voor de pensioenen die ingegaan zijn vóór 1997 is een inhaalbeweging meer dan noodzakelijk om te voorkomen dat de pensioenen verder wegglijden naar het niveau van de minimumpensioenen waarvan de bedragen op dit ogenblik net boven of onder de armoedegrens ligt.

Het wegwerken van de opgelopen welvaartsachterstand is een absolute prioriteit.

2.2.11 Gezinsdimensie

Uitgaande van de vaststelling dat de opbouw van eigen rechten steeds belangrijker wordt gezien de evolutie van de maatschappij (minder huwelijken, meer echtscheidingen, meer alleenstaanden), is het toch nog essentieel om de eigen rechten te versterken, zodat aan iedereen een menswaardig pensioen kan worden toegekend ongeacht de keuzes die men maakt in zijn/haar privéleven. Dat de regering hier aandacht aan besteedt is positief maar spijtig genoeg blijft het bij een onderzoek en zit de kans erin dat er voor 2030 niets concreet gebeurt.

De piste van een vrijwillige pensioensplit is één van de mogelijke alternatieven in verband met het organiseren van een partnersolidariteit. Een consequente splitlogica heeft echter tot gevolg dat er geen sprake meer is van afgeleide rechten (overlevingspensioen, gezinspensioen, echtscheidingspensioen), maar van een gelijke verdeling van de rechten tussen rechthebbenden. Belangrijkste bekommernis is dat beide partners hierbij niet met een laag pensioen zouden achterblijven.

Voor de FAVO is het belangrijk dat een mogelijke nieuwe invulling van sociale bescherming ook open staat voor wettelijk samenwonenden. Er mag immers niet voorbij worden gegaan aan deze maatschappelijke realiteit noch aan de problematiek van nieuw samengestelde gezinnen, alleenstaande ouders, ...

2.2.12 Gedeeltelijke opname van het pensioen

De FAVO wacht de resultaten af van het onderzoek betreffende het deeltijds pensioen. Het deeltijds pensioen kan een bijkomend alternatief zijn, maar mag de landingsbanen niet vervangen.

2.2.13 Informatieverstrekking

De FAVO is tevreden over het initiatief om een toegankelijke pensioenmotor te ontwikkelen zodat de pensioeninformatie transparanter wordt gemaakt voor de burger. Niettemin is voor veel mensen de communicatie op papier de enige mogelijkheid.

2.2.14 Financiering van de wettelijke pensioenen

Over de betaalbaarheid van de pensioenen wordt in het regeerakkoord en in de Beleidsnota Pensioenen weinig gesproken.

Dit terwijl de instroom van babyboomers en vrouwen met een volwaardige beroepsloopbaan toeneemt, en anderzijds de levensverwachting verder stijgt, waardoor de uitgaven voor de pensioenen blijft groeien.

De betaalbaarheid van de pensioenen wordt niet alleen verzekerd door langer werken aan te moedigen en/of te verplichten.

Essentieel om de financiële leefbaarheid van de wettelijke pensioenen op lange termijn te garanderen is de realisatie van een maximale tewerkstelling. Hierbij moet volop worden ingezet op een verhoging van de werkzaamheidsgraad: meer mensen aan de slag in gemiddeld langere loopbanen, maar ook op meer werkbare jobs.

Voor de FAVO is het uitgesloten dat lonen en uitkeringen extra worden belast door de vergrijzing. Een uitbreiding van de financieringsbasis, die de ontvangsten van het globaal beheer van de sociale zekerheid vastlegt, moet de basis vormen. Daarbij is het noodzakelijk dat wordt bijgedragen naar draagkracht, en dat de sterkste schouders bijgevolg de zwaarste lasten dragen.

Daarom opteert de FAVO voor:

- de heffing van sociale zekerheidsbijdragen op alle elementen die het loon vormen,
- een sociale rechtvaardigere verdeling van de financiering, door bijdragen te heffen op inkomsten uit arbeid en inkomsten uit vermogen
- de invoering van een meerwaardetaks op aandelen
- een hogere heffing op beurs- en valutatransacties
- een versterking van de huidige alternatieve financiering

Een vermindering van de sociale en/of fiscale voordelen aan de tweede en de derde pijler kan, vanaf het bereiken van een bepaald inkomstenniveau, marges creëren voor het investeren in de eerste pijler.

In verband met de solidariteitsbijdrage die wordt ingehouden op de hogere pensioenen, is de FAVO van mening dat de opbrengst integraal in de pensioenen wordt geïnvesteerd om de oudste en laagste pensioenen op te trekken.

Bovendien dringt de FAVO er op aan geen solidariteitsbijdrage meer te heffen op kapitalen of (fictieve) renten, ongeacht de datum van de uitbetaling, vanaf het zestiende jaar na de eerste uitbetaling in rente of kapitaal.

De FAVO herinnert er hierbij aan dat de fictieve rente van extra-legale pensioenen nog steeds berekend wordt op basis van een rentevoet van 4,75% terwijl de echte rendementen (in tak 21) ondertussen veel lager liggen.

2.3. Aanvullende pensioenen

2.3.1 Tweede pijler

2.3.1.1 Bestaansrecht

Een sterke eerste pijler, gebouwd op solidariteit moet absolute voorrang blijven krijgen op alle andere vormen van aanvullende systemen.

De huidige loonplafonds zorgen er evenwel voor dat voor de beter verdienende werknemer het uitbetaalde pensioen niet in verhouding staat tot de betaalde bijdrage. Een tweede pijler laat toe om de vervangingsratio tot een redelijk niveau op te trekken.

Niettegenstaande de tweede pijler niet voor iedereen toegankelijk is, is de afschaffing of de afbouw van deze vorm van pensioenen niet aan de orde, wel integendeel, het aanvullend pensioen moet voor iedereen in voldoende mate toegankelijk zijn.

De noodzakelijke democratisering en de uitbouw van de aanvullende pensioenen mag er evenwel niet toe leiden dat de wettelijke pensioenen (1ste pijler) hierdoor worden afgebouwd.

2.3.1.2 Contractueel overheidspersoneel

De contractuelen van de publieke sector worden op het vlak van de pensioenen zwaar benadeeld ten opzichte van hun vast benoemde collega's.

De contractuelen bij de overheid hebben wel dezelfde plichten als hun vast benoemde collega's, maar niet dezelfde pensioenrechten.

De toegang tot een aanvullend pensioen voor het contractueel overheidspersoneel kan deze ongelijkheid gedeeltelijk ondervangen.

Daarom dringt de FAVO bij prioriteit aan op de invoering van een aanvullend pensioenstelsel voor het contractueel overheidspersoneel, waarbij de uitvoering aan een publieke pensioeninstelling wordt toevertrouwd.

2.3.1.3. Bijdragen

Aanvullende pensioenstelsels voor werknemers in de tweede pijler worden gefinancierd door werkgevers- en werknemersbijdragen. De bijdragepercentages moeten voldoende hoog zijn om de lage vervangingsratio van de eerste pijler aan te vullen.

Het regeerakkoord besteedt weinig aandacht aan de hoogte van het aanvullend pensioen en de bijdrageproblematiek die ermee samenhangt. De regering moet erop toezien dat het bijdrageniveau, in overleg met de sociale partners, voor iedere werknemer minimum 3% bereikt.

De FAVO is verheugd vast te stellen dat voor alle zelfstandigen de mogelijkheid zal worden gecreëerd om een volwaardige tweede pijler uit te werken.

2.3.1.4. Gegarandeerd minimumrendement

Een gewaarborgd minimumrendement beveiligd de opgebouwde rechten tegen een slechte conjunctuur. Bedragen die in een tweede pensioenpijler worden ondergebracht moeten een gegarandeerd minimumrendement opleveren. Foutieve beleggingen, slechtere financiële perioden,...mogen niet tot gevolg hebben dat de gerechtigden hiervan de dupe worden.

2.3.1.5. Beschermd pensioenkapitaal

Werknemers en zelfstandigen die een aanvullend pensioen in de tweede pijler opbouwen, moeten zeker zijn dat hun pensioenkapitaal beschermd wordt.

Zij mogen niet het slachtoffer worden van overnames van maatschappijen of mogelijke faillissementen. De FAVO is van oordeel dat een degelijke bescherming in de wet moet worden ingeschreven.

2.3.1.6. Uitbetaling in rente of in kapitaal

Een aanvullend pensioen in de tweede pijler, dient om de vervangingsratio van de pensioenen uit de eerste pijler te verhogen.

De uitbetaling kan echter op drie manieren: in rente, in kapitaal of een combinatie van rente en kapitaal.

De FAVO vindt het positief dat de fiscale behandeling van de uitbetaling van een tweede pijlerpensioen in rente of kapitaal beter op elkaar wordt afgestemd.

Indien er voor een rente wordt gekozen kan een overlijdensdekking worden voorzien zodat de overdraagbaarheid verzekerd is.

2.3.1.7. Beperken werkingskosten

De werkingskosten van verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen zijn vrij hoog . Zij hebben een negatieve invloed op het rendement van de bedragen die in de tweede pijler worden gespaard.

De werkingskosten van deze instellingen mogen een bij wet bepaalde afwijking met deze van publieke diensten niet overschrijden.

2.3.2 Derde pijler

De FAVO is van oordeel dat deze financiële producten eerder tot het domein van de individuele initiatieven behoren, die eigenlijk geen onderdeel van het pensioendebat zouden mogen uitmaken.

Goedgekeurd in de algemene vergadering van 16 maart 2015.

De Voorzitter,

Luc JANSEN

De Ondervoorzitter,

Willy PEIRENS